

Wind- of trekgat

FRANS BEEKMAN

Deze prentbriefkaart vertoont een grote opening in de zeereep bij De Panne in Vlaanderen. Een situatie die op dat moment (omstreeks 1930) in Nederland niet meer voorkwam. In ons land hebben Rijkswaterstaat en de grote hoogheemraadschappen de kust overal veranderd in een rechte en met helm beplante 'zanddijk'. Komt er opnieuw ruimte voor gaten in de zeereep?

Op grote delen van de Nederlandse duinkust was lange tijd sprake van afslag door de zee. Tegenwoordig wordt dit voorkomen door het geregeld uitvoeren van zandsuppleties.

De laagste delen van de aangetaste zeereep werden door de wind uitgeschuurd en door die gaten waaide veel zand landinwaarts. Dát was de natuurlijke zandmotor die voor een ecologische verjonging en dynamiek in de duinen zorgde. Bij zeer hoge vloed liepen de golven door zo'n gat naar binnen. De langere kustlijn vormde aldus een buffer. Ook ontstond er wel eens een geul of spui door het gat in de zeereep. Rijkswaterstaat en de grote hoogheemraadschappen hebben vanaf de negentiende eeuw alle gaten dichtgemaakt en met helm bepoot. Hierdoor groeide de voorste duinenrij omhoog en ontstond een rechte zeereep met het uiterlijk van een begroeide zanddijk.

Het beeld met windgaten, zoals bij De Panne, was in de negentiende eeuw op veel plaatsten langs de Nederlandse kust ook te zien. De houten

vissersschuiten landden er op het strand. Met paarden en wagens reden de mensen door de gaten zo het strand op. De betreding veroorzaakte er ook verstuing. Op Schouwen lagen omstreeks 1910 nog vele van deze gaten tussen Westenschouwen en de vuurtoren. Ze waren zo'n vijftig meter breed. In de oude archiefstukken heten ze 'treckgaten'. Toledo's Gat is zo'n voorbeeld, genoemd naar een duinboer achter de duinen, en in het Suikergat zag men fijn en wit zand.

Bij Scheveningen, Katwijk, Noordwijk en Zandvoort lagen Schuitengaten. Met houten rollen konden de bomschuiten door het gat naar de winterberging worden gebracht. Inspoelend wrakhout zorgde voor de namen Houtglop en Balkengat. Bij Bergen (Noord-Holland) was in de zestiende eeuw een Schilgat: daar waren veel schelpen naar binnen gespoeld. Bij Callantsoog ligt het Botgat, waar deze vis werd gevangen. Katwijk kende een Waaigat en op Voorne lag een Windgat. Juist deze laatste namen geven het dynamisch proces goed weer. De wind trekt met grote kracht door de duinopening en neemt veel zand mee. Misschien is de naam De Kerf bij Bergen wel te statisch en sluit deze niet aan bij de historische duinnamen voor dit landschapselement.

Op de Waddeneilanden wordt momenteel het beheer van de zeereep op veel plaatsen losgelaten

en kunnen wind- of trek gaten ontstaan. De voorste duinen zullen er weer, in de woorden van dr. Jac. P. Thijsse, "wat meer verbrokken en met groote gapingen" kunnen gaan uitzien. Het duinreliëf en daarmee de plantengroei krijgt zo een natuurlijker karakter. Wie nu een wind- of trek gat in wording wil zien, moet gaan kijken bij strandpaal 14 op de Kop van Schouwen, of bij paal 3 en 18 op Terschelling.

DR. F. BEEKMAN

IS OUD-LERAAR AARDRIJKSKUNDE

Zeereep met windgat bij De Panne (West-Vlaanderen), poststempel 1931. Collectie F. Beekman.

